

Med *skjevt* blikk?

Hvordan klarte NRK Dagsrevyen å formidle en balansert og nøytral journalistikk fra et krigsområde de vestlige mediene var utestengte fra? Eller ble informasjonen vinklet før den nådde tv-skjermene og oss som publikum i sofaene i de tusen hjem?

Av Marie Walsøe

26. februar 2009 deltok jeg på et seminar på Litteraturhuset i Oslo om krigen i Gaza. Blant seminardeltakerne var utenrikskorrespondent Sidsel Wold og legene Mads Gilbert og Erik Fosse. De kom med mange synspunkter om deres egne roller i denne krigen og om hvorvidt man kan stole på informasjonen som blir gitt i en slik presset situasjon. Legene var klare i sine meninger om at de ikke var reportere eller journalister når de var i Gaza, men leger som kun formidlet det de så inne på Al Shifa hospital hvor de opererte de skadede. De fortalte videre historiene til sine palestinske pasienter, men hadde liten, eller ingen, mulighet til å sjekke opp opplysningene de ble gitt.

Sidsel Wold kunne fortelle at hun ble frustrert av hvor vanskelig det var å få tak i informasjon fra Gaza ettersom hennes kontakter der inne var nesten umulig å nå på mobil eller via e-mail. Likevel var det innslag om krigen hver eneste dag i tre uker.

Kildeproblemer

Hvilke utfordringer ble journalistene stilt ovenfor når de ble nødt til å rapportere om en krig de ikke hadde full tilgang til? Vanligvis arbeider journalistene med et spekter av kilder

og benytter seg som regel av mange forskjellige ettersom enkildejournalistikk er lite anerkjent i journalistyrket og er et dårlig utgangspunkt for en balansert rapportering.¹ På Gaza ble det en annerledes situasjon ettersom medieblokaden la en del føringer på hvilke kilder som kunne benyttes. De fleste utenlandske korrespondenter mangler god nok kjennskap til arabisk eller hebraisk, og det gjør dem avhengige av et nettverk av palestinske «fikser». Disse personene er som oftest unge, velutdannede palestiner som snakker arabisk, hebraisk og engelsk. Inntil nylig var de godkjent og fullt akkreditert av de israelske myndighetenes pressekontor og de vet godt hvordan de skal komme seg rundt i Israel, Vestbredden og Gaza for å arrangere intervjuer med palestinske representanter. Når man arbeider sammen med en god «fisker» er det ofte ensbetydende med at man kan oppnå intervjuer med folk i det palestinske ledersjiktet og ellers reise trygt rundt i områdene. Som regel er de ideologisk motivert når det gjelder Palestina-saken, og de går derfor aktivt inn for å overtale journalistene til å konsentrere seg om den israelske okkupasjonen framfor å kritisere deres folkevalgte Hamas.²

1 Sigurd Allern «Kildenes makt» (1996) s.151. Pax Forlag: Larvik

2 Robert Jakobsen (01.02.09) Innflytelse på Gaza dekingen: <http://www.abcnyheter.no/node/82773>

Korrespondentene til NRK har flere ganger benyttet seg av «fikser», men under krigen ble dette vanskelig ettersom det var lite eller ingen dekning på mobilene og internettet var nede. Dette tror jeg var en av grunnene til at de norske legene Mads Gilbert og Erik Fosse fikk en rolle som kunne ligne en reporters.

Dagsrevyens dekning av krigen

Krigen varte fra 27. desember 2008 til 19. januar 2009. Til sammen hadde Dagsrevyen 124 innslag om krigen, og saken lå som toppsak i alle sendingene. Totalt ble det sendt 4 timer, 42 minutter og 10 sekunder med stoff og innslag fra krigen.

Etter å ha analysert nyhetsinnslagene fant jeg ut at Dagsrevyen hadde flest nøytrale innslag der kilder fra begge sider fikk uttale seg om samme sak, men at ca 23 % av innslagene var pro-palestinske og ca 9 % pro-israelske. Mye av informasjonen de vestlige mediene hadde å arbeide med kom fra det palestinske nyhetsbyrået Ramattan.³ Under krigen var de dyktige til å vise hvor forferdelig menneskene inne på Gaza hadde det. Men de var partiske og ønsket ikke å vise hva israelerne tenkte eller hvorfor de utførte sine handlinger. Publikum fikk vite lite om Hamas som var det egentlige målet til Israel, og det kan ha vært med på å skape en viss sympati for denne gruppen som blir betegnet som en terrororganisasjon, selv om de er folkevalgt av palestinerne.

Det var kun i 8 av 124 innslag til NRK informerte om hvor de hadde bildene sine fra. Ved ikke å nevne dette, mener jeg at NRK forhindret publikum fra å gjøre seg opp en selvstendig mening om innholdet og konteksten.

Vinklet eller nøytralt?

For å finne ut om nyhetsdekningen var balansert og nøytral var det viktig for meg å se hvilke kilder som fikk komme med uttalelser. Her så jeg på norske, palestinske, israelske og andre kilder. De norske kildene var politikere, Mads Gilbert og Erik Fosse, norske representanter fra begge sidene, professorer, NRK sine korrespondenter og andre som har oversikt over konflikten og som Dagsrevyen slapp til. De israelske kildene var sivile, politikere og mennesker med en

funksjon i militæret. De palestinske kildene var sivile som var rammet av krigen og politikere som uttalte seg om angrepet de var utsatt for. Under «andre kilder» var det uttalelser fra FN, amerikanske politikere eller mennesker fra andre nasjoner.

Jeg analyserte hver sending for å se om det ble tillagt skyld i den ene eller andre retningen. De innslagene hvor det var hendelser hvor begge partene fikk komme til orde, og hvor innholdet ikke kan sies å favorisere noen sider, betegnet jeg som nøytrale. Innslagene der det tas til orde for at en part har mer ansvar enn den andre, kategoriserte jeg som tendensiøse. Jeg mener at NRK dannet et bilde av «the bad guys vs the good guys». Hamas og folket i Gaza var de gode.

Dette mener jeg å kunne si ettersom det var lite eller ingen informasjon om hvordan Hamas behandlet sitt eget folk. Pressen lente seg i stor grad på en fast mal i konflikten; israelerne som angrep og som da ble «bad guys» mens palestinerne og Hamas ble framstilt som ofre uten at bakgrunnen ble problematisert. Jeg er enig i mye av kritikken som kom mot Israels krigsføring, men synes det er underkommunisert at Hamas nekter å anerkjenne Israels rett til å eksistere, og dette mener jeg var med på å opprettholde den konflikten som allerede eksisterte. Det at journalistene hadde liten mulighet til å konfrontere Hamas mener jeg ble et gjennomgående problem for forståelsen av konflikten. Hamas lot de palestinske mediene arbeide for seg og vestlige medier hadde lite mulighet til å intervju dem. Ved å se på denne konteksten mener jeg at rapporteringen og informasjonen ble skjev og vinklet.

Et eksempel på et vinklet budskap var en bildemontasje av palestinske barn som var hardt skadde, gråt eller som var døde. Montasjen var en innledning til tidligere Oslo-biskop Gunnar Stålsett sine kritiske uttalelser mot den israelske krigføringen hvor barn, kvinner, eldre og sivile blir drept. Retoriske virkemidler som bakgrunnslyd, voiceover, enkle zoomer var med på å farge og forsterke det uttrykket journalisten ville formidle. Seks stillbilder av skadde barn er med på å bygge opp en god nyhetssak ettersom publikum kan identifisere seg med barna (morsfølelse, egne barn, søsken), og bildene

³ Opplysningene er gitt av nyhetsredaktør Jon Gelius i en e-post til undertegnende: «NRK har samarbeidspartnere verden over gjennom den europeiske kringkastingunionen EBU. I tillegg knytter vi direkte kontakt med ulike produksjonsselskap/TV-selskap. I de palestinske områdene er vår hovedsamarbeidspartner Or-comm, men under krigen brukte vi mest Ramattan studios. De er palestinerne og kunne operere inn i Gaza.»

“Jeg mener at Dagsrevyen dannet et mønster i sin formidling som tydelig stigmatiserte palestinerne og gjorde israelerne til den store fienden.

skaper en konflikt hos seeren dersom han eller hun allerede sympatiserer med den ene eller den andre siden. I situasjoner som er fylt av kriser, konflikt, dramatik og usikkerhet benyttes ofte bilder av skadde barn som et symbol for at vi som ikke har opplevd krig skal kunne kjenne igjen hvem som er de uskyldige ofrene.⁴

Jeg mener at Dagsrevyen dannet et mønster i sin formidling som tydelig stigmatiserte palestinerne og gjorde israelerne til den store fienden. Konsekvensene av en slik vinkling var at publikum fikk et ubalansert syn på konflikten. Vinklingen kom til syne i innslagene ved det utvalg av bilder, kommentarer, nyhetsbyråer og kilder som ble benyttet. Flere av innslagene hadde nøytral vinkling og lot kilder fra begge sidene uttale seg i samme sak og om samme tema/situasjon, men mange av innslagene var også tendensiøse. Det at vi som publikum får vite så lite om Hamas som er det egentlige målet til Israel, er med på å vinkle innholdet slik at vi får sympati med dem og blir mindre kritiske til deres kamphandlinger. Det er viktig å huske på at Hamas er valgt av palestinerne til å styre landet og FN-observatørene var tilstede under valget og godkjente det.

Kan media forme en krig?

USA senator Hiram Johnson sa under 1. verdenskrig i 1917 at «Krigens første offer er sannheten». Disse ordene har blitt gjentatt i mange krigssituasjoner og kan speiles i måten media ofte framstiller informasjon fra konflikt-rammede områder. For dersom man ser at sannheten må vike, er det da løgnen, sensuren og fortielsen som rår? Det er i alle fall vanskelig når media står ovenfor en medieblokadet fra en av krigens utøvere og mye informasjon går tapt før journalisten får tak i og kan arbeide med stoffet.

⁴ Dagsrevyen 6.januar 2009

Marie Walsøe (f.1983) skrev våren 2009 en bacheloroppgave i medier- og kommunikasjon ved Høgskolen i Oslo. Oppgaven handlet om Dagsrevyens dekning av krigen på Gaza. Hun har for tiden et engasjement som produksjonssekretær i nyhetsavdelingen til NRK.